

by asi neodvolal, ani kdyby mu to život umožnil. – V posledních letech života už vůbec nepsal. Vědom si své zhoubné nemoci stýkal se s lidmi podobně postiženými, aby s nimi hledal odpověď na otázku, jak žít, třebaže život není vždy lehký, jak se vyrovnávat s tíživými pocity absurdnosti života, jak si uchovat lásku k životu při vědomí nescíslných nebezpečí, jež život ohrožují.

J. Gabriel

Vzpomínka na profesora Dušana Jeřábka

Profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Dušan Jeřábek, literární historik, zemřel před deseti roky 18. června 2004. Patřil k předním a významným osobnostem univerzity. Jeho vědecká práce, rozsáhlá odborná publikační činnost, práce v odborných společnostech a v redakčních radách i v akademických funkcích atd. je zachycena podrobně i s bibliografií jeho prací v současných dějinách české literatury a slovnících (např. *Lexikon české literatury, Slovník českých spisovatelů od roku 1945, Slavica na Masarykově univerzitě v Brně* a dalších). Chtěl bych proto upozornit především na jeho osobnost a zavzpomínat na něho z jiného zorného úhlu, přiblížit ho jako člověka, s kterým jsem se dobře znal, který mě na fakultě učil a s kterým jsem mohl později v některých oblastech týkajících se české literatury spolupracovat, a tak ho blíže poznat.

Dušan Jeřábek byl členem rodiny, která patřila ke starému patricijskému rodu českých knihtiskařů, jejíž tradice sahaly až do roku 1865. Ve svých pamětech *Brněnská romance* (1997) píše, že se jeho dědeček Viktor Kamil Jeřábek v něm „snažil vzbuzovat úctu k předkům a k rodové minulosti“ (s. 163), což on příliš nepřijímal.

Jeho otec Čestmír Jeřábek to nedělal, „zato však celý život shromažďoval (...) staré knihy z jeřábkovských tiskáren“ (s.163) a on pak „na vlastní oči mohl poznávat, co moji předchůdci zanechali budoucnosti“ (s. 163). Je jistě samozřejmé, že tato tradice ovlivnila, i když nepřímo, také Dušana Jeřábka. K tomu přispělo i to, že jeho dědeček Viktor Kamil byl spisovatelem a jeho otec Čestmír Jeřábek také. Kromě toho mezi rodinné přátele Jeřábkovy rodiny patřili významní brněnští umělci, malíři, spisovatelé, ale také Arne Novák, který studentovi Dušanu Jeřábkovi půjčoval knihy ze své knihovny. Kladný vztah k Arne Novákovi a jeho dílu Dušan Jeřábek projevil i v roce 1968, když navrhl a připravil k vydání výbor z jeho statí shrnutých do knihy *Česká literatura a národní tradice*. Komunistická cenzura však odmítala Novákovy názory na náš literární vývoj, vyrazovala jeho práce z knihoven jako ideologicky nevhodné, a nepovolila její vydání, a tak připravená publikace musela čekat na cestu ke čtenářům dvacet let, jak upozorňuje i poznámka před titulním listem. O Arne Novákovi pak napsal ještě knižní monografii v roce 1997.

Největší pozornost věnoval Dušan Jeřábek literatuře devatenáctého století, zejména májistům, ale nevyhýbal se i zkoumání literatury pozdějšího období. Rozsáhlá je jeho ediční činnost, která se autorů této doby týká. Na řadě edicí jsem na jeho pozvání s ním spolupracoval a pod jeho vedením jsem se ediční práci učil. Byl to pečlivý, přesný a odpovědný editor, který vycházel vždy z porovnání všech verzí textu, než zvolil výchozí text ke zpracování. Při práci s ním jsem poznal jeho velké odborné znalosti literárně-historické, kulturněhistorické, jazykové i textologické, které při vydávání textů uplatňoval tak, aby vydávaný autorův text přesně odpovídal spisovatelovu záměru. Jeho edice obsahují vždy věcné a srozumí-

telné vysvětlivky potřebné k pochopení významu textu. Důležité však je, že každá vydaná kniha je doprovázena jeho odbornou studií, která analyzuje vydávanou knihu a určuje její význam v našem literárním vývoji. Ediční práce pod jeho vedením mě zaujala natolik, že se editování knih dodnes věnuji jako hlavní pracovní náplní. Mezi Jeřábkovy edice patří např. knihy V. K. Jeřábka, Z. Wintra, F. M. Klácela, J. Merhauta, I. Herrmanna, V. Háлка, R. Těsnohlídka. Velkou zásluhu má Dušan Jeřábek také na vydání *Paměti* Miloslava Hýska, které připravil k publikaci z autorova rukopisu, nebo na vydání dvou rozsáhlých deníků svého otce (*V zajetí Antikristově* a *V zajetí stalinismu*), které také vyšly až po otcově smrti.

Dušan Jeřábek byl i velmi dobrým vysokoškolským učitelem. Díky svým znalostem a způsobu podání látky zaujal pozornost studentů a jeho přednášky byly vždy hojně navštěvovány a oblíbeny. Byl vysoce společenský, vždy korektní, vstřícný, ke studentům se choval jako k sobě rovným. U zkoušek spravedlivě posoudil studentovy znalosti a jeho zkoušení bylo vlastně odborným rozhovorem. Jeho vystupování bylo kultivované, a to i v případě, že zrovna neměl nejlepší náladu. Ve svých pamětech se k práci učitele vyjádřil takto: „Ale přece, jak myslím, pořád platí, že mladý člověk má si od svého učitele odnášet nejen vědomosti, ale především zájem o věc; bez něho se časem i ty vědomosti vytratí, a zůstává – jen maturitní nebo jiné vysvědčení, třeba s vyznamenáním.“

Profesor Jeřábek měl dvě velké lásky: k divadlu a k Brnu. O divadlo se celý život živě zajímal, byl ve styku s herci, sledoval uvádění nových her, podrobně pozoroval celé divadelní dění v Brně, navštěvoval hudební a dramatickou konzervatoř, při-

spíval soustavněji i do Divadelních novin, psal divadelní kritiky. Velkou část svých pamětí věnuje zachycení divadelního ruchu v Brně, ale upozorňuje i na své výjezdy za divadlem do Prahy.

Z Jeřábkových pamětí *Brněnská romance* je cítit velká láska k Brnu, k městu, kde se narodil a v němž celý život žil. V pamětech zachycuje toto město od doby svého mládí přes studium na gymnáziu až po svá vysokoškolská studia na filozofické fakultě. Studium na fakultě už nepopsal. Na způsobu zpracovávání vzpomínek je zřetelné, že zdědil po předcích spisovatel-ský talent, který uplatnil při popisu města a života v něm, při charakteristice zobrazovaných postav, při zobrazení genia loci města a jeho obyvatel, z nichž poměrně značná část byla německé národnosti. Zachytil i brněnský kulturní život, podrobně a plasticky zejména divadelní.

Vzpomínky zobrazují období od dvacátých let až po skončení druhé světové války v roce 1945. Léta jeho studií na filozofické fakultě (1945–1949) už nejsou podrobněji zachycena. Dušan Jeřábek se jenom zmiňuje, že učit na fakultě se začalo v polovině června, postihuje atmosféru, která v té době na fakultě panovala. Větší pozornost je věnována slovanskému semináři: zde představuje profesorský sbor, který na něm působil, a důkladněji charakterizuje jednotlivé vyučující a způsob jejich výuky. Podobně představuje i druhý předmět, který si zvolil ke studiu, filozofii.

Po těchto informacích své vzpomínky ukončuje: „Ale teď už chci se svým vyprávěním opravdu skončit. Co by stálo ještě za řeč, povím snad jindy. Snad: jistý si tím nejsem. Neboť se připozdívá. Obloha je dosud jasná, ale slunce se blíží k obzoru.“ Popřáno mu bylo ještě sedm let.

V. Válek